

SUAT DUMAN

Kimdi giden kimdi kalan

Uzak gelecekteyiz ama sınıf savaşı şekil değiştirmiş olsa da devam ediyor; canlandırılmış insanlar, yan robotlar mücadelenin etken güçlerinden biri olmuş. Asıl mücadele ise yürüyen, diğer mobil kasaba ve kentlerin yanında yerleşikleri de yiyen, sömüren kentlerle, mobilite karşıtı, yeşil bir dünyada üretmek geçinen, eski dünyayı yeniden ama kötülüklerinden arındırarak kurmayı hedefleyen sabit yerleşimler arasında

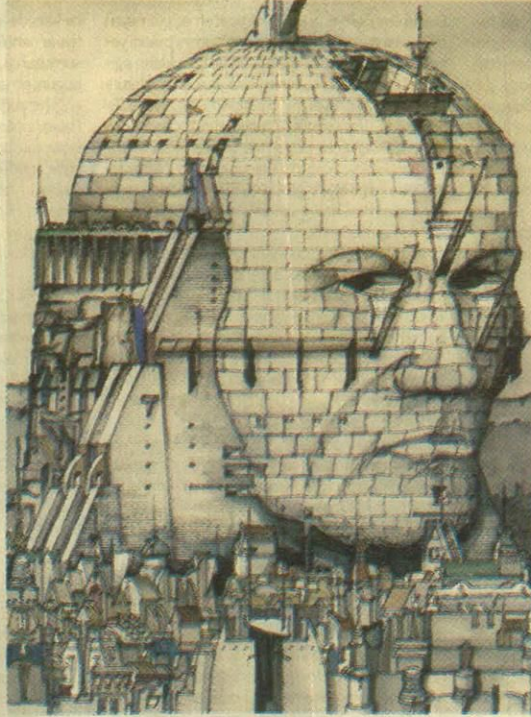
Döğrusu oldum olası maceraperest değilsem de maceraseverim. Jules Verne maceralarını okurken örneğin, bunları teknik bilimsel keşifleri tetikleyen büyük potansiyelleriyle, ait olduğu sınıfın tükenmeye yüz tutmuş heyecanıyla başka kitalara, yeryüzünün keşfedilmemiş zirve ve derinliklerine, dünyadan ötesine, aynı zaptına kadar uzanan sarsıcı hedeflerine değil, karakterlerinin başına gelen, bitmek tükenmek bilmeyen tersliklere, sürprizlere, kısacası nefes nefese sürüp giden maceraya kendimi teslim ederdim. Sonradan yazanın derdinin, romanlarının meselesinin kişiliğine, okuma alışkanlığınma, hayata bakışına son keredede teslim ettiğimi gördüm. Maceranın akışkanlığı, gerçek birer çocukluk anısı gibi bellegime yerleşmesini sağlamıştı bu hikayelerin.

Philip Reeve'in "Yürüyen Kentler"ini okumaya başladığımda, daha ilk cümleden o evrene yeniden ayak bastığımı hissettim -Jules Verne'in, H.G.Wells'in her köşesi merakla tutkuyla adınlanmış sonsuzluk evrenine. Dört cilt boyunca da her sayfada bu hissim doğrulandı.

Jules Verne'den sonra bilimkurgunun kat ettiği mesafeden haberdar değildim. H.G. Wells hikayeleri, bir iki kitabıyla da Asimov. O nedenle biraz da, Philip Reeve'in renkli ayrıntılarıyla dokuduğu tuhaf gelecek kurgusu çok etkileyici geldi bana. Roman iyi düşünülmüş detaylarıyla, politik gözdermelerle, edebiyata ve sinemaya yaptığı referanslarıyla dört başı mamur bir bilimkurgu. Fakat hepsinden önce en ilkel haliyle nefis bir macera romanı okurundan saflik isteyen, karşılığında ona çocukluğunun mahalle aralarında, gece yarısında, öğle sıcaklarında ihmal ettiği büyük servetini vadediyor.

Macera kolay iş değil

Haksızlık ediliyor kanımca, macera, edebiyatın yüzeysel sayılıyor çoklukla. Yazanın meselesini geçirmek için kurguladığı bir tür kabuk. Bu yüzden meselesi olmayan, yalnızca maceradan ibaret hikayelere burun kıvrılıyor sanki. Macera dediğimiz de öyle büyük altüst oluşlar değil her zaman. Diyelim Gregor Samsa'nın başına gelenler, kapısına dayanan hisim akrabayla yaşadığı gerilim Kafka'nın "macerası"dır. İnce Memed'te Abdi



yaşından, 60 dakika savaşlardan çok, çok uzun zaman sonra başlıyor. Kadimlerin gezegeni altüst eden büyük savaştan sonra dünya yaşanamaz bir yer haline gelir, ülkeler ve milletler için dünya biter. Kadimlerin niye savaştığı unutulmuş ama yıkımın dehşeti kuşaklardan kuşaklara aktarılmıştır. Yazar, okuyucuyu tam orada tanıştırmıyor romanın yeni dünyasıyla -tekerleri üstünde alışılmadık bir hızla ilerleyen, bir yandan da karşısına çıkan küçük kasabaları kovalayıp mideleri indiren Londra şehrinde.

Uzak gelecekteyiz ama sınıf savaşı şekli değiştirmiş olsa da devam ediyor; canlandırılmış insanlar, yan robotlar mücadelenin etken güçlerinden biri olmuş. Asıl mücadele ise yürüyen, diğer mobil kasaba ve kentlerin yanında yerleşikleri de yiyen, sömüren kentlerle, mobilite karşıtı, yeşil bir dünyada üretmek geçinen, eski dünyayı yeniden ama kötülüklerinden arındırarak kurmayı hedefleyen sabit yerleşimler arasında.

Keşiflerin, aşkın, yürümenin ve koşmanın kitabı

Romanın dört cilt boyunca merak duygusunu durmaksızın kışkırtan, okurun nabzını ustalıkla kavrayan bir ritmi var. Bu ritmi, sürdürücüsü olduğu edebi türün ustalardan çok, o türün sinemadaki örneklerine borçlu olduğunu düşünüyorum. Romanın kurgusu, özellikle Hollywood si-

nesmasının seyirciyi neredeyse 40 yıldır hipnotize eden anlatım kalıplarından bolca faydalanıyor. Hikâyenin üzerine inşa edildiği temeli anlatılmakla fazla zaman harcamıyor, inşa ettiği yapının görkemine göz boyamayı tercih ediyor. Her şey öylesine büyük ki, kentler infial ediyor, ölümler bir şekilde hayata döndürülüyor ve tüm bunlar öylesine sık, birbirine paralel ve hızla gerçekleşiyor ki, okurken kendinizi kaybedip, sonrasında kısa bir süre de olsa amaçsız, inançsız kalakalyorsunuz: milyonlar harcayan sinemanın alameti farikası bu, iki saatliğine gerçeklerden kaçırın, gerçekle mücadele azminizi kalıcı olarak tahrip edebilir.

Roman seyirci değil, hikayesini gerçek zamanlı olarak var edecek bir okura ihtiyaç duyduğu için bu etkiyi oluşturmuyor haliyle onu güzel ve tadına doyumlan yapın da bu! Macera ne kadar önde olsa da edebiyatın her okurunu hayal gücü ve birikimiyle doğru orantılı olarak kendini çoğaltan bir yanı var. "Yürüyen Kentler" dört cildi de soluk soluğa maceraya doydunuz, renkli, zevkli bir hikâye.

Tutarsızlık arayan fazla fazla bulacaktır. Basit bulacaklar da vardır muhtemelen "çetin" metinlere dönüp ruhlarını anırdabilirler hızla, ne yapalım. Türkçesi çok güzel yazılmış, çevirmenin aynı bir teknik hak eden muazzam bir macera romanı "Yürüyen Kentler". Nice semiviml referansının yanında, çok sevdiğim Januet/Caro ikilisine yaptığı hoş göndermeler, yeryüzünün tüm halklarını aynı hızdan gören, doğadan, ortaklaşmadan yana açık tavırdan dolayı ayrıca sevdim. Yine de nasıl ki pürüzsüz yaz gecelerinde yıldıza bakmak için özel bir sebebe ihtiyacınız yoksa "Yürüyen Kentler" okumak için de daha fazlasına ihtiyacınız yok -hayal kurmanın, büyük keşiflerin, galaksiler arası aşkın, yürümenin ve koşmanın kitabı!

Ağahın uzun çekişmeleri, jandarmayı peşine takip koşturması da tabii -Dönüşüm, en azından ilk katmanda, insanlığın gelip dayandığı yıkılmaz duvarın, insanın bitişini sorunsallaştırırken, ikincisi toplumsal yapıların çözümlü sürecinin, sınıf mücadelesinin yirminci yüzyılda ve bir tanrı toplumunda, Don Kışovvari eleştirisini önüne koyuyor.

Peki, çok adaletsiz bir durum değil mi? Teorik metinlerden onları ayıran ve on yıllar boyunca her açıdan farklı kalabalıklarla bağ kurmalarını sağlayan, meselelerin soğukluğunu kıran, onu okura, kitlelere ulaştıran şey macera değil mi biraz da? Mesela iyi bir roman, esasen meselesinden, alt metninden mi ibarettir?

Macerasız romanlar yazılabilir ama meselesiz bir roman, yazan aksini iddia etse de yazılamaz diye düşünüyorum.

Biraz kişisel bir veri olacak ama, çocukluktan bu yana kişisel okumalarımda uyanık, cin bir okur olamadım. Hikâyenin macerası beni hemen her seferde kapıp götürdü -götürülebilirse tabii. Macera öyle kolay iş değildir zira. Belki de çoğu kez asil becerilemeyen kısmıdır işin. Yazarlar çoğunlukla neyi anlatacaklarını gayet iyi bilirler de nasıl anlatacaklarından pek emin değildirler. Hızlı geçiştilen tarafları da orasıdır metnin. Temayı yazan, heyhat hikâye kuramayan yazarlar okuyoruz. Diyelim, bir tekstil işçisi ile yersiz yurtsuz bir göçmenin ilişkisi üzerinden alt sınıfın aşka ve cinselliğe yabancılaşmasını "nasıl bir hikâyeyle" anlatılacağı önemlidir, değilse bu konu istatistik ilminin didik didik ettiği, sosyolojinin hallaç parmağı gibi attığı bir konu işte fazlası değil. Kısacası temanın kutsal bir tarafı yok kanımca, hikâyenin yoksa metnin belki sadece etkili bir tebliğname oluyor, hepsi bu!

Romana dönersek hikâye, kadimlerin son büyük sa-



Yürüyen Kentler

Philip Reeve
Çev: M. Beykan
Fulya Yavuz
On8 Kitap, 352 s.



İhanet Altını

Philip Reeve
Çev: M. Beykan
Fulya Yavuz
On8 Kitap, 368 s.



Cehennem Makineleri

Philip Reeve
Çev: Ali Ünal
On8 Kitap, 400 s.



Karanlık Düzük

Philip Reeve
Çev: Ali Ünal
On8 Kitap, 612 s.